

ПОКАЗАТЕЛИ ОТНОСНО ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА КОРУПЦИЯТА В НЕФИНАНСОВИТЕ ДЕКЛАРАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА

доц. д-р Али Вейсел

Дипломиран експерт-счетоводител

Регистриран одитор

Преподавател във ВУЗФ – София

Ключови думи:

Нефинансова
декларация

Интегрирана
отчетност

Корупция

Счетоводно
законодателство

JEL: M21, M41, M48

Резюме

Целта на настоящата статия е да се представят показатели относно противодействие на корупцията в нефинансовите декларации на предприятията. В тази връзка са анализирани изискванията относно съдържанието и структурата на нефинансовата информация, както и обхвата и съдържанието на понятието за корупция. Това дава възможност да се дефинират приложими показатели относно борбата с корупцията в дейността на предприятията, които могат да бъдат използвани при съставянето на нефинансовите декларации.

Корупцията представлява един от най-големите проблеми на съвременното общество. Тя е пречка за икономическия растеж. Води до обедняване на населението. Задълбочава социалните неравенства и разрушава доверието в държавата и институциите. Затова борбата с корупцията е от ключово значение. Съществена роля в това отношение има и счетоводната професия. Според Международната федерация на счетоводителите (International Federation of Accountants) това е така, защото счетоводителите и одиторите работят за отчетността и върховенството на закона.¹ В тази връзка се изисква в нефинансовите декларации да се оповестява информация и за борбата с корупцията. **Целта** на настоящата статия е, чрез изследване на съдържанието и структурата на нефинансовата информация, да се определят показатели, които може да се използват за това.

Законово изискване за представяне на нефинансова декларация

Нефинансовата декларация (Non-Financial Statement) се въвежда в **националното счетоводно законодателство** с транспонирането на *Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26*

¹ The Accountancy Profession – Playing a Positive Role in Tackling Corruption, the International Federation of Accountants (IFAC), February 2017, достъпен на <https://www.ifac.org/>.

юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета² и Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи^{3,4}. Декларацията е задължителна за изготвяне от **големите предприятия**, които са **предприятия от обществен интерес** и които към 31 декември на отчетния период надвишават критерия за **среден брой служители през финансовата година от 500 души**.⁵

Според Закона за счетоводството големи предприятия са предприятията, които към 31 декември на текущия отчетен период надвишават най-малко два от следните показатели:⁶

- балансова стойност на активите – 38 000 000 лв.;
- нетни приходи от продажби – 76 000 000 лв.;
- средна численост на персонала за отчетния период – 250 души.

Предприятията от обществен интерес са следните:⁷

- предприятия, чиито прехвърлими ценни книжа са допуснати до търговия на регулирания пазар в държава – членка на Европейския съюз;
- кредитни институции;
- застрахователи и презастрахователи;
- пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове;
- инвестиционни посредници, които са големи предприятия;
- колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества по смисъла на Закона за дейността на колективните инвестиционни

² Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета. Официален вестник на Европейския съюз, L 182/19 от 29 юни 2013 г., достъпен на <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=BG>.

³ Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи. Официален вестник на Европейския съюз, L 330/1 от 15 ноември 2014 г., достъпен на <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=BG>.

⁴ Закон за счетоводството, обн, ДВ, бр. 95 от 8 декември 2015 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г., Допълнителни разпоредби, параграф 2.

⁵ Пак там, чл. 41.

⁶ Пак там, чл. 19, ал. 5.

⁷ Пак там, Допълнителни разпоредби, параграф 1, т. 22.

- схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, които са големи предприятия;
- финансови институции по смисъла на Закона за кредитните институции, които са големи предприятия;
 - „Холдинг Български държавни железници“ ЕАД, и дъщерните му предприятия; Национална компания „Железопътна инфраструктура“;
 - търговски дружества, чиято основна дейност е да произвеждат и/или да пренасят, и/или да продават електроенергия и/или топлоенергия и които са големи предприятия;
 - търговски дружества, чиято основна дейност е да внасят и/или пренасят, и/или разпределят, и/или транзитират природен газ и които са големи предприятия;
 - ВиК оператори по смисъла на Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги, които са средни и големи предприятия.

Нефинансовата декларация може да се **представи по два начина**:⁸

- като в доклада за дейността се включва цялата нефинансова информация, която се изисква по закон;
- като отделен доклад, който се публикува заедно с доклада за дейността и е обществено достъпен в срок до 30 юни на следващата година на интернет страницата на предприятието, като това обстоятелство се посочва в доклада за дейността.

Чрез нефинансовата декларация предприятията оповестяват уместна, полезна и последователна информация (от екологичен, социален или управленски характер). Но това налага необходимостта от „изграждането и ползването на качествени системи за измерване, отчетност и наблюдение“.⁹

Структура и съдържание на нефинансовата декларация и изискване за оповестяване на информация за борбата с корупцията

Теоретичните постановки, свързани с нефинансовата информация, са разработени от *Международния съвет за интегрирана отчетност* (International Integrated Reporting Committee)¹⁰ в *Международната рамка за интегрирана отчетност* (International Integrated Reporting Framework).¹¹ Съгласно тази рамка се съставя интегриран отчет

⁸ Пак там, чл. 49.

⁹ Асенов, Е. Нефинансово отчитане на дейността на организациите. София, Издателски комплекс УНСС, 2007, с. 9.

¹⁰ <https://integratedreporting.org/>.

¹¹ The International Integrated Reporting Framework. International Integrated Reporting Council, 2013, достъпен на <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.

(Integrated Report). Затова е необходимо първо да се анализира същността на този отчет.

Интегрираният отчет включва сбита комуникация (финансова и нефинансова информация) за това как се създава стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период. Той се различава от финансовия отчет, който се основава предимно на финансова информация за миналото на предприятието и има краткосрочен фокус. В интегрирания отчет се включват и външните ефекти (Externalities), които не се представят във финансовия отчет. Те може да имат решаващо значение за увеличаване стойността на организацията, включително за тази, която не може да се измерва счетоводно. С такава информация се допълват „финансовите отчети със сведения, които отразяват перспективите на всяка организация”.¹²

Според *Международната рамка за интегрирана отчетност* организациите създават стойност чрез използване на капитали. В Рамката се разглеждат следните капитали:

- **финансов капитал** – фондове, които са на разположение на предприятието за производството на стоки или предоставянето на услуги (собствен капитал, дълг, безвъзмездни средства);
- **производствен капитал** – произведени физически обекти (без естествените физически продукти), които са на разположение на предприятието, за да произвежда с тях стоки или предоставя услуги, включително сгради, оборудване, инфраструктура (като пътища, пристанища, мостове, пречиствателни станции за отпадъци и води);
- **интелектуален капитал** – нематериални активи на предприятието, включително интелектуална собственост, като патенти, авторски права, софтуер, права и лицензи; и „организационен капитал” като специфични познания, системи, процедури и протоколи;
- **човешки капитал** – човешки умения и опит, тяхната мотивация да създават иновации (способността да се ръководи, развива и прилага стратегията, да се подобряват процесите и други);
- **социален капитал и взаимоотношения** – връзките в общностите и между тях, заинтересованите лица, както и възможността за споделяне на информация и подобряване на индивидуалното и колективното благосъстояние (общоприетите норми, ценности и поведение, нематериални активи, свързани с марката и репутацията на предприятието).
- **природен капитал** – всички възобновяеми и невъзобновяеми природни ресурси и процеси (въздух, вода, земя, минерали и гори, биоразнообразие и екосистеми).

¹² Асенов, Е. Устойчивото развитие и новата корпоративна отчетност. София, Стопанство, 2006, с. 103.

Във финансовите отчети се включват главно финансов и производствен капитал, които могат да се измерват достоверно. Интегрираната рамка разширява капиталите, като разглежда интелектуален капитал, социален капитал и взаимоотношения, човешки капитал (всички, които са свързани с дейностите на хората) и природен капитал (който предоставя средата за другите капитали). Чрез използване на всички тези капитали се създава стойност. Към „социален капитал и взаимоотношения“ обичайно се включват и въпросите, свързани с **корупцията**. Това е логично, защото корупцията създава несигурност, пречи за изпълнение на дейностите и води до допълнителни разходи. Така затруднява постигането на устойчивост на развитието.

Нефинансовата декларация съгласно Закона за счетоводството представлява интегриран отчет и трябва да включва информация за използването на всички посочени капитали за създаването на стойност. Това става чрез:¹³

- описание на политиките на предприятията по отношение на дейностите им, осъществявани в областта на екологията, социалните въпроси и тези, свързани със служителите, правата на човека, борбата против корупцията;
- описание на бизнес модела на предприятието – цел, стратегия, организационна структура, инфраструктура, продукти, следвани политики по отношение на основните и спомагателните дейности на предприятието и други;
- описание на политиките, които предприятието е приело и следва по отношение на екологичните и социалните въпроси, включително дейностите, които е извършило през отчетния период и резултатите от тях;
- представяне на целите, рисковете и задачите, които предстоят по отношение на екологичните и социалните политики, включително описание на такива дейности, които биха довели до неблагоприятно въздействие върху екологията, служителите или други социални въпроси;
- описание на основните показатели за резултатите от дейностите, свързани с екологичните и социалните въпроси.

В нефинансовата декларация трябва обективно да се разглеждат благоприятните и неблагоприятните аспекти. По този начин информацията може да се използва за „коригиращи действия в случаите, когато са разкрити грешки, отклонения или нарушения на стандартите и нормите“.¹⁴ Това води до „повишаване на качеството на извършваните услуги“¹⁵ и другите дейности.

¹³ Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 95 от 8 декември 2015 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г., чл. 48, ал. 1 и 2.

¹⁴ Асенов, Е. Основи на банковия контрол. София, Университетско издателство „Стопанство“, 2009, с. 56.

¹⁵ Банкова, Д. Методологически проблеми на системата за контрол на качество в одиторските дружества, електронен годишник на ИДЕС, 2018, с. 16, достъпен на <https://www.ides.bg/media/1667/2018-diana-bankova-1.pdf>.

По-подробни насоки за съставянето на нефинансова декларация има в *Съобщение на Комисията „Насоки относно оповестяване на нефинансова информация (методика за оповестяване на нефинансова информация)“* от 26.06.2017 г.¹⁶ В него са посочени примерни елементи на декларацията: 1. Бизнес модел; 2. Политики и надлежна проверка; 3. Резултат; 4. Основни рискове и тяхното управление; 5. Ключови показатели за ефективност; 6. Тематични аспекти. Към последния елемент се предлагат следните групи: а) Екологични въпроси, б) Социални въпроси и въпроси, свързани със служителите, в) Зачитане на правата на човека, г) Въпросите, свързани с борбата с корупцията и подкупите и д) Други.

От представената структура на нефинансовата декларация се вижда, че според *Насоките* трябва да се обръща специално внимание на въпросите, свързани с корупцията. Това може да стане чрез разработването на конкретни показатели. За целта трябва да се анализират обхватът и съдържанието на понятието за корупция.

Обхват и съдържание на понятието за корупция

Значението на понятието „**корупция**“ произтича от латинската дума „*corruptio*“, която в буквален превод означава „разваленост“, „изхабеност“, „лошо състояние“, което в практически контекст се свързва с понятия като „лъжливост“, „подкупност“. Подобен смисъл може да се разкрие и в тълковния речник на българския език, където „корупция“ се определя като „продажност, поквареност на длъжностни лица“¹⁷.

Според някои автори етимологията на думата „корупция“ произтича от латинския глагол „*corrupte*“, който означава „нарушавам“ и индикира нарушаване на приетите обществени норми и практики.¹⁸ Тази интерпретация стои близко до масовото възприятие на корупцията като обществен феномен, който предполага неправилно поведение, намиращо се в разрез с определени обществени норми и предполагащо злоупотреби с публичната власт в името на частни интереси и облаги.

От гледна точка на нравствеността корупцията представлява извращаване или разрушаване на честността при изпълнението на обществени задължения чрез подкуп. Корупцията в този смисъл е явление, срещано във всички общества независимо дали са развити, или развиващи се.¹⁹

В българската правна система отсъства единно легално определение на понятието за корупция. Корупцията и корупционните прояви по

¹⁶ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/BG/C-2017-4234-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF>.

¹⁷ <http://www.onlinerechnik.com>.

¹⁸ Цитирано по Bardhan, Pranab. Corruption and development: a review of issue. In Arnold Heidenheimer & Michael Johnston, ed, Political Corruption: Concepts and contexts, 2002, pp. 321-228. New Brunswick, N.J. Transaction Publishers.

¹⁹ Караджов, В. Мерки против корупцията и присъединяването на България към ЕС, доклад, изнесен на конференция „Напредъкът на България по пътя към членство в ЕС през 2000 г. – поглед от неправителствения сектор“, организирана в рамките на Европейския форум от Европейския институт, София, 31 януари 2001 год.

принцип се свързват с даване и вземане на някаква облага под формата на подкуп. Съставите в *Наказателния кодекс (НК)*,²⁰ свързани с подкупа, са посочени в *Особената част, глава осма „Престъпления против дейността на държавните органи, обществените организации и лица, изпълняващи публични функции“, Раздел IV „Подкуп“*. Непосредствен обект на подкупа са обществените отношения, свързани с правилното и законосъобразно упражняване дейността на държавните органи и обществените организации, както и ефективното изпълнение на служебните задължения и засягането на авторитета на държавните органи и доверието на гражданите в тях. Основните състави са:

- чл. 301 – 302 от НК – пасивен подкуп;
- чл. 304 – 304а от НК – активен подкуп;
- чл. 304б от НК – приемане и предлагане на облага за упражняване на влияние;
- чл. 305а от НК – посредничество към подкуп;
- чл. 306 от НК – поощрителна разпоредба;
- чл. 307 от НК – провокация към подкуп.

Корупционните практики обаче са много по-широки и разнообразни в сравнение със съставите, определени в българското наказателно право. Прилаганото в световната практика определение за корупция не се ограничава само в тясното ѝ понятие „вземане или даване на подкуп“, а се дефинира като „злоупотреба с власт за лична изгода“.²¹ Въпреки че това определение включва и частния сектор, обикновено се счита, че корупцията представлява злоупотреба с длъжност в публичната администрация или с връзки с публичната администрация с цел осигуряване на неоснователни облаги.

Относно корупцията трябва да се има предвид, че нейната действителна социална цена не може да бъде измерена само чрез размера на платените подкупи или на отклонените публични средства.²² Тя включва и загубата на продукция поради неправилно разпределение на ресурсите, нарушаване на стимулите и други видове неефективност. Корупцията оказва неблагоприятно въздействие и върху разпределението на доходите и опазването на околната среда.

Приложими показатели относно борбата с корупцията в нефинансовите декларации

Посочените състави на корупционни престъпления категорично доказват изключително широкия спектър на корупционните практики и

²⁰ Наказателен кодекс. В сила от 01.05.1968 г., обн., ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 16 от 22 февруари 2019 г.

²¹ Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор. Официален вестник на Европейския съюз, L 192/54, достъпен на <https://eur-lex.europa.eu>.

²² OECD Issues Paper on Corruption and Economic Growth, 2013, достъпен на <https://www.oecd.org>.

тяхното силно негативно влияние върху всички сектори на обществото. Затова е логично от предприятията да се изисква оповестяване на съществена информация за начина, по който разрешават въпросите и случаите на корупция и подкупи, например да „опишат процедурите за оценка на риска на организацията относно корупция, включително и критериите, използвани при оценката на риска (като местоположение, дейност, сектор)“²³. Основателно е да се твърди, че поради нефинансовата информация „концепциите за контрол трябва да се преосмислят“²⁴.

В тази връзка в *Съобщение на Комисията „Насоки относно оповестяване на нефинансова информация (методика за оповестяване на нефинансова информация)“* е посочено, че относно борбата с корупцията и подкупите може да се оповестява информация за:

- политиките, процедурите и стандартите за борба с корупцията;
- критериите, използвани при оценки на риска, свързан с корупция;
- процесите за вътрешен контрол и ресурсите, предназначени за предотвратяване на корупцията и подкупите;
- служителите, които са получили подходящо обучение;
- използването на механизми за подаване на сигнали за нарушения;
- броя на висящите или приключилите дела за антиконкурентно поведение.

Освен тази информация може да се използват и показателите на една от най-популярните структури за отчитане на корпоративната социална отговорност²⁵ – *Глобалната инициатива за отчетност (Global Reporting Initiative)*.²⁶ За включване в нефинансовата декларация може да се предложат следните показатели:

- значими рискове в дейността на предприятието, свързани с корупцията, идентифицирани чрез оценка на риска;
- общ брой и процент на подразделенията, по отношение на които се извършва оценка на риска, свързан с корупцията (за по-големите корпоративни структури);
- системни мерки и инструменти, които се прилагат в дейността на предприятието за противодействие на корупцията;

²³ Асенов, Е. Нефинансово отчитане на дейността на организациите. София, Издателски комплекс УНСС, 2007, с. 122.

²⁴ Райнов, Б. Вътрешният контрол като фактор в прехода към корпоративна социална отговорност, сатия, списание ИДЕС, бр. 6, 2014, с. 4.

²⁵ Вж. Николов, Е. Глобална инициатива по отчетност, статия, списание „Диалог“, бр. 4, 2014; Стефанова, М. Интегрирано отчитане – историческо развитие, понятие и обхват, сборник с доклади на УНСС от Деветата международна научна конференция на тема „Икономиката на България в условията на променяща се политическа, социална и икономическа среда“, 4.11.2013 г., с. 599 – 606.

²⁶ Вж. The GRI Sustainability Reporting Standards, достъпен на <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>.

- описание на идентифицирането и управляването на конфликтите на интереси, които служители и други лица могат да имат;
- способности, чрез които предприятието гарантира, че благотворителните дарения и спонсорства (финансови и нефинансови), които се правят на други организации, не са използвани като средство за прикрит подкуп;
- степента, до която комуникацията и обучението за борба с корупцията е съобразена с членове на управлението, служители и бизнес партньори, които са идентифицирани като носители на висок риск от инциденти, свързани с корупцията;
- обучението за борба с корупцията, което е осигурено за членове на управлението, служители и бизнес партньори, както и честотата на обучението.

Във връзка с практическата дейност, свързана с противодействие на корупцията в дейността на предприятията, е уместно да се прилагат също така *Насоките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за мултинационалните предприятия относно борбата с подкупите*.²⁷ Според тях предприятията не трябва нито пряко, нито косвено да предлагат, обещават, дават или да искат подкуп или друга неоправдана облага, за да получат или запазят бизнес или други неправомерно предимство. По-конкретно, предприятията:

1. не трябва да оферират нито да откликват на искания, за да заплащат на публични длъжностни лица или служители на бизнес партньори част от договорно плащане. Не трябва да използват подизпълнители, поръчки за покупка или консултантски договори, като начин за канализиране на плащанията към публични длъжностни лица, към служители на бизнес партньори или към техни роднини или бизнес партньори;
2. да осигурят подходящо възнаграждение на агентите само за легитимни услуги. Когато е целесъобразно, списък на наетите агенти във връзка със сделки с държавни органи и държавните предприятия трябва да се съхраняват и предоставят на компетентните органи;
3. да увеличат прозрачността на дейността им в борбата срещу подкупите и изнудването. Мерките могат да включват публични ангажименти срещу корупцията и изнудванията и разкриване на управленските системи на дружеството, които са приети за изпълнение на тези ангажименти. Предприятията следва също да подкрепят откритостта и диалога с обществеността с цел да насърчават познаването на борбата срещу подкупите и изнудванията. В тази връзка трябва да се наблегне на вътрешния контрол, „за да се гарантира, че ръководителите на всички нива ще имат разбиране за риска, ще

²⁷ Вж. The OECD Guidelines for Multinational Enterprises, достъпен на <http://www.tuaoecdmneguidelines.org/Docs/TradeUnionGuide.pdf>.

идентифицират, оценяват и като цяло ще управляват основните рискови експозиции на организацията“²⁸;

4. да насърчават осведомеността на служителите и спазването на фирмената политика срещу подкупите и изнудването чрез подходящо разпространение на тези политики и чрез програми за обучение и дисциплинарни процедури;

5. да приемат системи за контрол на управлението, които ограничават подкупите и корупционните практики, и да приемат финансови и данъчни счетоводни и одиторски практики, които възпрепятстват установяването на сметки „извън счетоводните книги“ или тайни сметки или създаване на документи, които не са правилен и безпристрастен запис на сделки, за които те се отнасят. „Системите следва да си взаимодействат, да се интегрират, да мултиплицират ефекти, да прилагат холистичен подход и всичко това по възможност в условията на смекчени рискове“²⁹;

6. да не правят незаконни вноски на кандидати за публични длъжности или за политически партии или други политически организации. Вноските трябва да отговарят изцяло на изискванията за публично разкриване и трябва да се докладват на висшестоящото ръководство.

Към тези политики може да се добавят и други. Например в това отношение се предлага „проектиране на информационна система за проследяване на поведението на политически и ръководни лица за тяхното и на техни семейства материално състояние“³⁰. Към това предложение може да се добави и „внедряване и системно поддържане (актуализиране) на система за проследяване на поведението на политически и ръководни лица за тяхното материално състояние, на членовете на семействата им, както и на лицата, които са извън семействата, но съществуват доказателства за лични взаимоотношения с тях“.³¹

Всички посочени и други политики, които се прилагат относно борбата с корупцията, може да се оповестяват като показатели в нефинансовите декларации на предприятията.

В **заключение** е важно да се обобщи, че нефинансовата декларация, съставена съгласно Закона за счетоводството, която съответства на *Международната рамка за интегрирана отчетност* и европейските разпоредби, трябва да съдържа информацията относно корупцията. В това отношение може да се използват показатели, които се основават на *Съобщение на Комисията „Насоки относно*

²⁸ Динева, В. Вътрешен контрол и бизнес среда, доклад, Десета юбилейна международна научна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз – съвременни предизвикателства и подходи за решения“, 13 ноември 2014 г., УНСС, София, с. 977.

²⁹ Динева, В. Рискове за контролните системи при изпълнение целите на Стратегия „ЕВРОПА 2020“, доклад, научна конференция на тема „Проблеми в теорията и практиката на контрола през втория програмен период 2014-2020“, Равда, 16-18 септември 2016 г., с. 117.

³⁰ Динев, М. Контрол и регулиране в социалното управление. София, Издателски комплекс – УНСС, 2015, с. 156.

³¹ Пейчева, М. Измами, рискове и червени знамена в областта на човешките ресурси. София, АТА-50, 2019, ISBN 978-619-7194-49-4, с. 110-111.

оповестяване на нефинансова информация (методика за оповестяване на нефинансова информация)“, Глобалната инициатива за отчетност, Насоките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за мултинационалните предприятия относно борбата с подкупите и други.

Библиографска справка:

1. Асенов, Е. Нефинансово отчитане на дейността на организациите. София, Издателски комплекс УНСС, 2007.
2. Асенов, Е. Устойчивото развитие и новата корпоративна отчетност. София, Стопанство, 2006.
3. Асенов, Е. Основи на банковия контрол. София, Университетско издателство „Стопанство“, 2009.
4. Банкова, Д. Методологически проблеми на системата за контрол на качество в одиторските дружества, електронен годишник на ИДЕС, 2018, достъпен на <https://www.ides.bg/media/1667/2018-diana-bankova-1.pdf>.
5. Динев, М. Контрол и регулиране в социалното управление. София, Издателски комплекс – УНСС, 2015.
6. Динева, В. Вътрешен контрол и бизнес среда, доклад, Десета юбилейна международна научна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз – съвременни предизвикателства и подходи за решения“, 13 ноември 2014 г., УНСС, София.
7. Динева, В. Рискове за контролните системи при изпълнение целите на Стратегия „ЕВРОПА 2020“, доклад, научна конференция на тема „Проблеми в теорията и практиката на контрола през втория програмен период 2014-2020“, Равда, 16-18 септември 2016 г.
8. Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета. Официален вестник на Европейския съюз, L 182/19 от 29 юни 2013 г., достъпен на <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=BG>.
9. Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи. Официален вестник на Европейския съюз, L 330/1 от 15 ноември 2014 г., достъпен на <http://eur->

- lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=BG*
10. Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 95 от 8 декември 2015 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г.
 11. Караджов, В. Мерки против корупцията и присъединяването на България към ЕС, доклад, изнесен на конференция „Напредъкът на България по пътя към членство в ЕС през 2000 г. – поглед от неправителствения сектор”, организирана в рамките на Европейския форум от Европейския институт, София, 31 януари 2001 год.
 12. Наказателен кодекс. В сила от 01.05.1968 г. Обн., ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 16 от 22 февруари 2019 г.
 13. Николов, Е. Глобална инициатива по отчетност, статия, списание „Диалог“, бр. 4, 2014.
 14. Пейчева, М. Измами, рискове и червени знамена в областта на човешките ресурси. София, АТЛ-50, 2019, ISBN 978-619-7194-49-4.
 15. Райнов, Б. Вътрешният контрол като фактор в прехода към корпоративна социална отговорност, статия, списание ИДЕС, бр. 6, 2014.
 16. Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор. Официален вестник на Европейския съюз, L 192/54, достъпен на <https://eur-lex.europa.eu>.
 17. Стефанова, М. Интегрирано отчитане – историческо развитие, понятие и обхват, сборник с доклади на УНСС от Деветата международна научна конференция на тема „Икономиката на България в условията на променяща се политическа, социална и икономическа среда“, 4.11.2013 г., с. 599 – 606.
 18. Bardhan, Pranab. Corruption and development: a review of issue. In Arnold Heidenheimer & Michael Johnston, ed, Political Corruption: Concepts and contexts, 2002, pp. 321-228. New Brunswick, N.J. Transaction Publishers.
 19. OECD Issues Paper on Corruption and Economic Growth, 2013, достъпен на <https://www.oecd.org>.
 20. The Accountancy Profession – Playing a Positive Role in Tackling Corruption, the International Federation of Accountants (IFAC), February 2017, достъпен на <https://www.ifac.org/>.
 21. The GRI Sustainability Reporting Standards, достъпен на <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>.
 22. The International Integrated Reporting Framework. International Integrated Reporting Council, 2013, достъпен на <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.

23. *The OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, достъпен на <http://www.tuacoecdmneguidelines.org/Docs/TradeUnionGuide.pdf>.
24. <http://www.onlinerechnik.com>.
25. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/BG/C-2017-4234-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF>.
26. <https://integratedreporting.org/>.

CORRUPTION INDICATORS IN NON-FINANCIAL STATEMENTS OF ENTERPRISES

Assoc. Prof. Ali Veysel, PhD

Certified Public Accountant

Registered Auditor

Lecturer at VUZF University – Sofia

Key words:	Summary
<p><i>Non-Financial Statement</i></p> <p><i>Integrated Reporting</i></p> <p><i>Corruption</i></p> <p><i>Accounting Legislation</i></p>	<p><i>The purpose of this article is to present indicators for countering corruption in non-financial statements. In this regard, the requirements concerning the content and structure of non-financial information, as well as the scope and content of the concept of corruption are analyzed. This makes it possible to define relevant indicators for the fight against corruption in business activities, which could be used in presenting non-financial statements.</i></p>